

1

*17 травня 1933 року
Відень, Австрія*

Мої повіки здригнулися, і я розплющила очі, але на якусь мить мене засліплюють промені софітів, і я знову примружилася. Щоб не впасти, я непомітно сперлася на руку колеги, зобразивши на обличчі впевнену усмішку, і стала чекати, коли мої очі звикнуть до освітлення.

Від яскравого світла та гучних оплесків мене трохи захитало. Маска, яку я надійно закріпила на час вистави, на мить зісковзнула, і я більше не була баварською імператрицею дев'ятнадцятого століття Єлизаветою*, а просто юною Геді Кіслер.

* Ідеться про Єлизавету Баварську (1837–1898), дружину Франца Йосифа I, відома під зменшувально-пестливим ім'ям Сісі; славилася вродою, стилем і вільним духом. — Тут і далі: прим. пер., якщо не зазначено інше.

Проте я не могла допустити, щоб шанувальники славнозвісного «Театру ан дер Він»^{*} побачили, що я спіткнулася, зображаючи обожнювану ними імператрицю. Навіть під час виходу на біс. Адже вона була символом Австрії, славетної імперії Габсбургів, що панувала майже чотири століття поспіль. Її образ дуже близький людям, особливо в ці важкі дні після Великої війни^{**}.

На мить заплющивши очі, я поринула всередину свого ества, геть відкидаючи Геді Кіслер і всі її дрібні турботи й дріб'язкові поривання. Я зібралася із силами й знову ввійшла в роль імператриці — з властивою їй жорсткістю та її серйозними обов'язками.

Розплющивши очі, я впевнено поглянула на своїх підданих. Переді мною постала публіка. Я побачила, що глядачі аплодують не в зручних, обтягнутих червоним оксамитом театральних кріслах, — вони підвелися зі своїх місць і плескали стоячи. Це велика честь, якою віденська публіка обдаровує вкрай рідко. Як імператриця я цього заслуговувала, але як Геді — я задумалася: ці оплески справді для мене чи, може, для іншого виконавця ролі у виставі «Сісі»? Адже актор, який грав у цьому спектаклі імператора Франца Йосифа, Ганс Ярай^{***} був легендарним старожилом у «Театрі ан дер Він». Я дочекалася, поки мої колеги вклонилися. Усі вони були винагороджені

* «Театр ан дер Він» — історичний театр у Відні, заснований 1801 р. Тут відбуваються численні мюзикли, оперети, театральні п'єси, опери та концерти симфонічної музики.

** Ідеться про Першу світову війну, яку до Другої світової війни називали Великою війною.

*** Ганс Ярай (1906–1990) — австрійський актор театру і кіно, драматург.

бурхливими оплесками. Але коли в центр сцени, щоб вклонитися, вийшла я, глядачі були нестямні, вони просто шаленіли. І це справді був мій тріумф.

Як прикро, що татко не зміг подивитися мій сьогоднішній виступ. Якби матінка не вдала хворобу, — звісно, лише для того, щоб відвернути увагу від мого важливого вечора, — він побачив би мій дебют у «Театрі ан дер Він». Я знаю, що він насолоджувався б такою реакцією публіки, і якби він особисто був тут присутній і побачив ці шалені оплески, то, можливо, це змило б пляму ганьби з моєї репутації від необачної роботи у фільмі «Екстаз»* — ролі, яку я відчайдушно прагну забути.

Аплодисменти почали стишуватися, і публіку охопив занепокоєний гамір: у центральному проході з'явилася процесія капельдинерів** — у руках вони тримали величезні оберемки квітів. Цей грандіозний жест, підгаданий до такої невідповідної, дуже публічної миті, збентежив зазвичай стриманих віденців. Я майже чула, як вони цікавляться, який зухвалець наважився влаштувати таку пишну ходу в день прем'єри в «Театрі ан дер Він»? Таке можна було б виправдати тільки надмірним проявом батьківської гордості, але я була впевнена, що мої скромні батьки нізащо не наважилися б на таке. Невже сім'я когось із моїх колег зробила такий щедрий жест?

Доки капельдинери наближалися до сцени, я побачила, що в їхніх руках оберемки не просто звичайних

* Чехословацька еротично-романтична драма 1933 року, реж. Густав Махати.

** Працівник театру, до обов'язків якого входить перевірка квитків, провадження публіки до їхніх місць тощо.

квітів, а вишуканих оранжерейних троянд. Мабуть, дюжина букетів — не менше. Скільки ж може коштувати такий прояв захоплення театром? Я міркую, хто міг би дозволити собі таку надмірність у ці нелегкі часи.

Капельдинери східцями зішли на сцену, і стало зрозуміло, що їм наказали вручити ці букети одержувачу чи одержувачці на очах публіки. Не знаючи, як правильно реагувати на таке порушення етикету, я позирнула на інших акторів — вигляд у них був не менш приголомшений, ніж у мене. Керівник сцени жестами вказав капельдинерам негайно припинити це дійство. Однак їм, напевно, дуже щедро заплатили, адже вони його проігнорували й вишикувалися переді мною.

Один за одним, вони вручали мені букети, допоки ті перестали поміщатися в мене в руках. Тоді капельдинери почали класти квіти мені до ніг. Я відчувала на своїй спині несхвальні пекучі погляди моїх колег. Моя сценічна кар'єра могла як злетіти, так і стрімко впасти через найменшу примху цих шанованих акторів — їм було до снаги скинути мене з вершини успіху кількома влучно сказаними словами й замінити будь-якою із численних юних актрис, які претендують на цю роль.

Я відчула, що маю відмовитися від цих букетів, аж раптом у мене виникла одна ідея. Дарувальником може виявитися хто завгодно. Це може бути поважний член однієї з урядових партій, що ворогують, — Християнсько-соціальної або Соціал-демократичної партії. Або ще гірше: мій щедрий шанувальник — прихильник Націонал-соціалістичної партії, яка прагне об'єднання Австрії з Німеччиною та підтримує її новопризначеного канцлера Адольфа Гітлера. Маятник

влади, схоже, що день, то сильніше розгойдується, і ризикувати наразі не можна нікому. А мені й поготів.

Публіка припинила аплодувати. У раптовій тиші всі почали вмощуватися на своїх місцях. Усі, крім одного чоловіка. Ген там — у центрі третього ряду, найдорожчого в усьому театрі, — стояв, випнувши широкі груди, джентльмен з важкою квадратною щелепою. Серед усіх глядачів театру тільки він залишився стояти. Пильно дивлячись на мене...